

en el llibre de la *Flexió* consta que a Olot van donar l'infinitiu *dú*, com pertot; AMAlcover hi havia anat ell sol el 1906 a «fer conjugat» i Moll en compilar el llibre es comprèn que no va trobar en les notes d'Olot altra cosa que *dur* i el participi *duit*.³ Altrament és sabut el mal mètode amb què féu Mn. Alcover aixeques enquestes morfològiques. La forma rossellonesa *dúrə* (igual que *dirə*), veg. infra (Estoer) no té relació amb això: paragoge mera-ment fonètica sobre un monosíl·lab amb -r (com *kórrə* COR) o bé forma del tipus *créixere*. —⁴ Recordo que Carles Riba no sols ho ensenyava i tendia a practicar-ho ell mateix en els seus escrits, sinó que en el seminari de grec de la F. B. Metge ens invitava als seus alumnes a adaptar les nostres traduccions a aquesta norma. Una cosa semblant defineixen F. Pastor-G. March en llur diccionari valencià de la rima (pp. 303 i 1098). S'assemblaria una mica a la distinció de l'anglès entre *carry* per una banda i *take/bring* per l'altra. També recordo que c. 1933 en parlava jo amb Fabra, i que aquest negava que existís tal distinció (crec que deia que mai no havia observat que això es practiqui, i que li venia enterament de nou). Com que la família de Riba era tortosina i ell havia conservat algun ús provinent del bell parlar d'aquella comarca, consigno aquest vague índici de coincidència geogràfica tort.-val. perquè s'estudiï millor la seva possible existència: tot sentint-me'n molt escèptic. Les meves invitacions a J. G. M. per exemplificar millor aqueixa tendència a distinció sinonímica no dugueren fruits concrets. —⁵ De tota manera deu ser cert que hi ha alguna matisació, en el sentit que *portar* tira més cap al costat material i *dur* majorment cap al de les idees, almenys en expressions figurades. Si esperem que *algú ens porti alegria* podem entendre una bona notícia, un do, etc., mentre que *ens dugui alegria* ja no pot ser això: és pel caràcter alegre d'ell o cosa anàloga. «Si aquí s'acosta qualque mal dia, / de nuvolades amb negre estol, / sols hi *duu* tendra melancolia, / com una verge sense alegria, / que en pau se dol: / Oh bon refugi de callat consol!», M. Costa i Llobera (*Cala Gentil*). En tot cas no creguéssim que la distinció recomanada per Riba pogués basar-se en la prolongació d'un fet del romànic comú. Sembla que el trasllat del sentit de DUCERE cap a substituir *ferre* o *tollere* venia ja del romànic primitiu i comú d'Occident: el significat del fr. ant. i oc. ant. *duire* i it. ant. *ducere* (*durre*) és ja «aportar, amener» sobretot en els textos occitans: és el sentit que té en el provençal del finès, i apareix també en el Nord de França i en it. ant., com més populars i menys llatinitzants són els textos, i en els dialectes del Nord d'Itàlia és també «bringen». Només el romanès es mantingué íntegrament fidel al valor llatí (si bé és clar que el romanès és el que menys ens pot orientar sobre el llatí vulgar de la nostra Tarraconense): el roms. *duce* continua significat fins avui 'conduir, menar, fer marxar algú'; *a duce de mână* 'dur algú per la mà', l

duse în sat «il le mena dans le village», *a se duce* 'anar-se'n, partir', *mă duc să me culc* «je vais me coucher». —⁶ Ferrer Guinart (*Rond.*, 218); «*andursen*: llevarse algo», PzCabr.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *duit, duita, duitar, ductor, duïdor, duïdora, duguedor, dúctil, ductilitat, ductímetre, adur, adduir, adducció, adductor, conduir, condur, conductor, conductora, conducció, conducte, conducta, conductar, aconduir, aconduir-se, conduïda, conductor, conductible, conductibilitat, conductici, conductiu, conductivitat, conduent, conduïdor, conduïment, reconduir, reconducció, conduït, aconduir, deduir, deducció, deductiu, deduïble, educar, educat, educació, educador, educable, educabilitat, educand, educanda, educatiu, mal educat, ben educat, endur, induir, enduir, endur-se, inducció, inducitiu, inductor, induïdor, induïment, enduïment, endusament, eduir, edució, esduir-se, esduï, esduït, esduïda, introduir, introducció, inductor, introductor, produir, produir, producció, productiu, producte, productor, reproduir, reproducció, reproductiu, reproductor, reduir, reducció, reduïble, irreduïble, reduïble, reductor, reduïment, reducte, seduir, seducció, seductor, seductiu, seduïble, traduir, traducció, traductor, contraproduent.*

DUR adj., del ll. DŪRUS id. □ 1.ª doc.: S. XIII, Lull, *Consolat*, *VidesR*, Desclot.

Des del principi tant en el sentit figurat com en el material: «aquest rey --- avia un germà qui era monge --- e les gents --- dixeran --- que'l rey era mort e --- vulien é l --- per rey; e é l dix-lur que molt temps avia estat fora del segle --- e que *dura* cosa li semblava que desemparàs l'orde», Desclot (*NCl*. II, 14.9); «los corregí --- per la mort que fasien --- dels santz, ab *dura* cervela dién, e ab *durs* coratges e ab aureles sordes ---», *VidesR*, f° 21v1; «molt mills enganen les fembres los hòmens bestials, quant a la vista, ab marmelles grans e molles, que ab les *dures*, car aquelles posen en la manera que volen, e les *dures* no poden, les quals, si són mal compostes, axí han estar», BMetge (*Somni*, *NCl*., 128.4). Molt freqüent des d'aleshores l'adverbi *durament* sobretot per 'greument, enèrgicament': «en açò que Nós li enviam a pregar farà ço que fer deu, e en l'als erraria molt *durament* contra Nós e contra si», Jaume I (*Cròn.*, Ag., 353): «tornà devés éls axí con hom qu'ls vol aydar de son podèr, e bexà le lança, e lexà còr<r>ar lo caval e fari lo primer sí *durament* qu'èl lo portà a te<r>ra é l e son caval», Reixac (*Questa*, 104.11); o en un doc. cancelleresc de 1315 (que cito s. v. *vijares*, Finke, *Acta Ar.* III, 189).

Aquest text de la *Questa* porta una variant *tur*, repetida, en altres passatges del ms., i que certament no és una errada (com ha cregut Todesco) sinó deguda al mateix fenomen que comento en el DCEC, s. v. DURAR i ací, s. v. ATURAR: «és la pedra *tura* e fèrme que Jh. Chr. fermà sobre la sancta asgléye», «és axí *turament* las e trabalat que ---» (74.23,